

Anna Thoursie: *Studies on Unemployment Duration and on the Gender Gap*

Swedish Institute for Social Research Dissertation Series 35, Stockholm 1998

Anna Thoursies doktorsavhandling i nationalekonomi, *Studies on Unemployment Duration and on the Gender Gap*, är en sk sammanläggningsavhandling bestående av ett kort introduktionskapitel och tre fristående studier. I de två första studierna undersöker hon med hjälp av omfattande individdatabaser några av bestämningsfaktorerna till utflödet ur arbetslösheten. I den tredje studien genomförs likaså ekonomiska analyser av individdata men nu är föremålet för undersökningen löneskillnaderna mellan män och kvinnor

Den första undersökningen gäller effekterna av möjligheterna till förnyade kassaersättningsperioder på utflödet ur arbetslösheten. I Layard, Nickell och Jackmans bok *Unemployment* från 1991 ingår en berömd arbetslöshetssekvation som avser att förklara arbetslöshetsskillnaderna mellan OECD-länder. Vid sidan av utgifterna för aktiv arbetsmarknadspolitik, graden av koordinering av arbetstagar- och arbetsgivarsidan i löneförhandlingsprocessen och arbetslöshetsersättningskvoten, ingår även längden på den period de arbetslösa är berättigade till kassaersättning. Layard m fl och många i deras efterföljd har pekat på att Sverige har en förhållandevis hög ersättningskvot men kort ersättningsperiod – 60 veckor – i jämförelse med de flesta europeiska länder. Denna omständighet tillskrivs en stor betydelse i förklaringen till varför Sverige hade en lägre arbetslöshet.

Sextioveckorsregeln har dock luckrats upp sedan mitten av åttiotalet. Sedan 1986 har deltagande i så gott som varje arbets-

marknadspolitisk åtgärd berättigat till en förnyad kassaersättningsperiod. År 1993 tillkom arbetslivsutvecklingsprogrammet som explicit hade personer med kassaersättning som målgrupp. Under 1990-talet har följaktligen risken för att en person skall förlora sin kassaersättning i samband med långvarig arbetslöshet väsentligt reducerats. Vilka följdverkningar har detta haft på arbetslösheten? Detta är frågeställningen i avhandlingens andra kapitel.

Det finns en tidigare studie av denna fråga, nämligen en artikel av Carling m fl (1996) i *Journal of Public Economics*. Thoursies undersökning skiljer sig dock i flera avseenden från denna. Hon använder sig av samma datakälla – den sk Händel-databasen – men urvalet av datamaterial är avsevärt större och kommer från en senare tidsperiod (1994–97). Hon har tillgång till faktisk kassaersättningsinformation, hon har exkluderat alla sökande under 25 år och hon hänför inte personer som återvänder till sina tidigare arbetsgivare till sysselsättningsdestinationen. Eftersom hon liksom Carling m fl väljer att studera enbart individernas första arbetslöshetsperioder finns det inte så många observationer på perioder som ligger omkring 60-veckorsgränsen. Därför är det en fördel att såsom Thoursie ha ett större urval där flera långtidsarbetslösa ingår.

Den utnyttjade statistiska metoden är en sk "piecewise constant, proportional competing risks hazard-modell" som bl a gör det möjligt att studera flera olika utvägar ur arbetslösheten och som tillåter sannolikheten att lämna arbetslösheten att för-

ändras med arbetslöshetens längd (dock så att sannolikheterna är oförändrade inom ett givet intervall).

Huvudresultatet i studien är att det finns en liten, men statistiskt säkerställd, ökning i utflödet före 60-veckorsgränsen. Således är incitamentseffekten inte helt eliminerad, om ock rätt svag. Detta är för övrigt samma resultat som man fann i den tidigare nämnda studien, som dock baserade sig på ett mindre urval från en period när arbetslösheten inte nått fullt så höga nivåer.

Analysen är väl genomförd och diskussionen om datamaterialet och de studerade variablerna är föredömligt noggrann. Ett problem i studien är emellertid valet att utslutande fokusera på den första arbetslöshetsperioden. Härigenom studerar Thoursie en grupp som sannolikt har mindre problem än de flesta av dem som har upprepade arbetslöshetsperioder, som har svårt att få ett fotfäste på arbetsmarknaden eller att behålla ett jobb. Att det finns betydligt fler som har långa arbetslöshetsperioder fördelade på kortare perioder har dokumenterats av Ackum Agell m fl (1995) i *Swedish Economic Policy Review*.

I kapitel 3 skattar Thoursie varaktighetsmodeller för arbetslöshet med fokus på utbildningens betydelse. De flesta varaktighetsanalyser inkluderar utbildning som en förklaringsvariabel, men det är rätt ovanligt att man närmare granskar utbildningens betydelse för hur snabbt individerna kommer i arbete igen. Det oaktat har vi en livlig debatt om betydelsen av kvalifikationer för att förstå arbetslöshetsskillnader mellan länder. Mer utbildning lyfts också ofta fram som ett botemedel mot arbetslöshet och låga inkomster. Vidare ser man i inkomstfördelningsdiskussionen i regel blott på löneskillnaderna men bortser från att arbetslöshetsriskerna kan variera mellan olika utbildningsgrupper.

Thoursie skattar en liknande modell som i föregående kapitel och skiljer mellan fyra olika vägar ut ur arbetslösheten: (1) till ett fast heltidsjobb, (2) till ett tidsbegränsat heltidsjobb, (3) till ett deltidsjobb, och (4) till en kategori "övrigt". Den studerade populationen är ett urval individer från Händel-databasen som söker ett heltidsjobb och hon studerar enbart individernas första arbetslöshetsperiod under perioden 1992-97.

De viktigaste resultaten från undersökningen är att högre utbildning leder till kortare arbetslöshetstider och att effekten av utbildning på arbetslöshetsperiodernas längd varierar över konjunkturcykeln. Min främsta reservation gentemot analysen i detta kapitel är att det inte är helt klart hur resultaten skall tolkas. Den empiriska modellen baserar sig på ett implicit antagande om att individer med olika utbildning konkurrerar om samma arbetstillfällen; det finns tre slags jobb – de som nämndes i föregående avsnitt – och konkurrensen gäller vem som får dessa.

En enligt min mening mer plausibel beskrivning av arbetsmarknaden är att individer med samma utbildning konkurrerar om en given uppsättning jobb, inte att individer med olika utbildning tävlar om samma jobb. De koefficientskattningar som erhålles i studien kan således återspegla tillgången på lediga platser i respektive utbildningskategori och inte utbildningens effekter på att bli anställd i fasta eller tidsbegränsade hel- eller deltidsjobb. Vad som saknas är information om hur många vakanser med krav på en given utbildningsnivå individerna har att välja mellan eller konkurrera om.

Den tredje studien avviker från de två föregående. Här ger sig författaren in på ett av de mest utforskade områdena inom arbetsmarknadsekonomin under de senaste 10-20 åren: löneskillnaderna mellan män

och kvinnor. Det nya bidraget här består i att hon tar sin utgångspunkt i att män och kvinnor i hög grad arbetar inom olika yrken och yrkesområden. Helt nytt är ju detta inte; forskning kring yrkessegregation har bl a bedrivits i anslutning till den amerikanska diskussionen om "comparable worth". Men i Sverige finns det rätt litet forskning inom området. Vad man vet från tidigare är emellertid att segregeringen i yrkesområden är relativt stor i Sverige, internationellt sett. Thoursies genomgång av tidigare svenska studier pekar tydligt på att forskningen i synnerligen hög grad präglats av humankapitalteori som ju som bekant inte känner till vare sig jobb eller yrken.

Thoursie undersöker först vilka individegenskaper som bestämmer individens yrkesområde. Därefter studerar hon löneskillnader mellan könen inom yrkesområden och granskar ekonometriskt hur dessa kan förklaras med humankapitalvariabler och olika jobbegenskaper. Genom att kombinera resultaten av dessa två analyser kan hon sedan dekomponera lönegapet mellan könen i fyra beståndsdelar: den del av fördelningen av män och kvinnor på yrkesområden som (1) kan respektive (2) inte kan förklaras med hjälp av individkaraktäristika, och den del av löneskillnaderna inom yrkesområdena som (3) kan respektive (4) inte kan förklaras med humankapitalskillnader och jobbegenskaper. De flesta tidigare analyser har blott sett på hur stor del av lönegapet som kan förklaras av individ- och jobbegenskaper utan att ta hänsyn till att män och kvinnor i hög grad verkar inom olika yrkesområden. Den utnyttjade metoden är välbeskriven och datamaterialet liksom analysen är väldokumenterade.

Det centrala resultatet i studien är att även inom yrkesområdena tjänar kvinnor systematiskt mindre än män och att en be-

tydande del av löneskillnaderna inom yrkesområdena inte kan tillskrivas olikheter i humankapital eller i jobbegenskaper. Den ovannämnda dekomponeringen ger delvis olika resultat beroende om jobbegenskapernas inflytande på lönerna beaktas eller ej. Här hade det förmodligen varit intressant att få standardfelen för de enskilda komponenterna.

Författaren använder sig av två olika indelningar i yrkesområden: nordisk yrkesklassificering som baserar sig på arbetsuppgifter och socioekonomisk klassificering som lägger större vikt vid befattningsnivåer. Vad som onekligen saknas i analysen är en åtskillnad i privat och offentlig sektor. Den stora offentliga sektorn anställer en stor del av kvinnorna och bidrar till kvinnornas förhållandevis låga löner.

Att modellera och empiriskt förklara yrkesval är knepigt och här är ekonomer definitivt på bortaplan. Förklaringsgraderna är rätt låga. Det är värt att notera att utbildningen i analysen mäts i nivåer och således inte tar hänsyn till typ av utbildning eller utbildningens innehåll. Detta är en svaghet då inte valet av utbildningsnivå i sig bestämmer yrkesvalet i särskilt stor utsträckning – åtminstone enligt den nordiska yrkesklassificeringsdefinitionen. Därav följer att när män och kvinnor väljer samma utbildningsnivå – och det gör de ju i allt högre grad – blir inte yrkessegregationen nödvändigtvis mindre eller avskaffas.

I estimationerna av löneekvationerna för yrkesområdena visar sig jobbegenskaperna vara av betydelse. Förklaringsgraden växer avsevärt när de inkluderas. Trots att de flesta av jobbkaraktäristikerna snarast för tankarna till industrijobb fångar de synbarligen upp viktiga skillnader. En del av dessa variabler, t ex flexibla och obekväma arbetstider förklarar inte bara löneskillnaderna mellan

könen, de är också viktigare för kvinnorna. Kvinnor sätter större pris på möjligheterna att flexa, ogillar vissa arbetstider pga att kvinnor trots ökad jämställdhet i många fall bär huvudansvaret för barnen, i synnerhet när de är små. Detta påverkar sannolikt kvinnors yrkesval. Vidare betyder detta att en exakt jämn fördelning av kvinnor och män inom varje yrkesområde inte nödvändigtvis är önskvärd eller optimal.

Oaktat invändningarna ovan är Thoursies undersökning ett värdefullt tillskott till den svenska forskningen om löneskillnader. Den, liksom i många andra länder, snäva fokuseringen på humankapitalteorin har emellertid medfört att forskningen mer eller mindre kört fast.

Professor **Tor Eriksson**
Handelshøjskolen i Århus, Danmark

Referenser

- Ackum Agell S, Björklund A & Harkman A (1995) "Unemployment Insurance, Labour Market Programmes and Repeated Unemployment in Sweden" *Swedish Economic Policy Review* (2), 101–128.
- Carling K, Edin P A, Harkman A & Holmlund B (1996) "Unemployment Duration, Unemployment Benefits and Labor Market Programs in Sweden" *Journal of Public Economics* (59), 313–334.
- Layard R, Nickell S & Jackman R (1991) *Unemployment. Macroeconomic Performance and the Labour Market*. Oxford University Press, Oxford.